## 265835 ـ پدرش به او پولی می‌دهد تا در امر خاصی مصرف کند، اما او آن پول را برای کاری دیگر مصرف می‌کند

**سوال**

پدرم به من مقداری پول می‌دهد تا آن را برای هدف خاصی مصرف کنم بدون آنکه این پول را به امانت نزد من گذاشته باشد یا مرا از استفادهٔ آن پول در کار دیگری منع کرده باشد، اما گاهی اوقات وقتی پول نیاز داشته باشم و دستم نباشد از آن پول که پدرم برای آن کار خاص به من داده استفاده می‌کنم. حکم این کار من چیست؟ و آیا این استفاده از جملهٔ خوردن مال حرام به حساب می‌آید؟ با ذکر این نکته که او از این کار من مطلع نیست.

**پاسخ مفصل**

الحمدلله.

کسی که به او پولی داده‌اند تا در امر خاصی مصرفش کند برایش جایز نیست که آن را در کاری دیگر هزینه کند مگر به اجازهٔ آن شخص؛ زیرا این یک نوع هبهٔ مقید است پس باید در موردش آن قید را در نظر گرفت مگر آنکه نداند که منظور او دقیقا این چیز خاص بوده و بداند که با مصرفش در امر دیگر ناراحت نمی‌شود.

در «أسنى المطالب» شیخ زکریا انصاری رحمه الله (۲/ ۴۷۹) آمده است:

«اگر به او درهم‌هایی بدهد و بگوید که با آن برای خودت عمامه‌ای بخر یا به حمام برو یا مانند آن، مشخصا باید همان کار را انجام دهد تا غرض آن شخص مراعات شود.

این در صورتی است که قصد او [دقیقا] پوشاندن سرش با عمامه و پاک کردن بدنش با رفتن به حمام باشد، در صورتی که او را با سر لخت و بدن غبار گرفته و ناپاک دیده باشد.

وگرنه اگر منظورش دقیقا این نبوده بلکه این را از روی خوش سخنی و عادت کلامی گفته باشد، در این صورت مشخصا لازم نیست که در همین امر مصرفش کند؛ بلکه مالک آن می‌شود یا هرطور که می‌خواهد در آن تصرف می‌نماید».

شیخ علیش المالکی ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«و اگر گروهی یا شخصی او ـ یعنی شخص مُکاتَب ـ [یعنی برده‌ای که می‌خواهد در قبال پرداخت مبلغی آزاد شود] را کمک

مالی کردند، و منظورشان این بود که از بردگی آزاد شود و یا چیزی را قصد نکردند آنها ـ یعنی یاری دهندگان ـ اگر خواستند اضافهٔ آن مبلغ را پس می‌گیرند و آن را بین خود تقسیم می‌کنند و در صورتی که مکاتب نتواند مبلغ را پس از دادن پول‌های آنها به آقایش کامل کند آن اموال را از آقایش پس می‌گیرند.

اما اگر قصدشان از کمکی که به مکاتَب کرده‌اند صدقه دادن به او بود نباید اضافهٔ آن پول را پس بگیرند و در صورتی که نتواند مبلغ آزادی‌اش را کامل کنند حق پس گرفتن آن مال را از آقایش ندارند.

و مکاتَب را اگر گروهی در قرارداد آزادی‌اش کمک کنند و او آن پول را برای آزادی‌اش بدهد [و آزاد شود] و چیزی از آن مال اضافه بماند، در صورتی که او را برای آزادی‌اش کمک کرده‌اند نه به عنوان صدقه، باید آن اضافه را به طوری که سهم هر یک به او برسد به آنان پس دهد یا آنکه او را حلال کنند. و اگر [از انجام تعهد خود برای آزادی] ناتوان شد هر آنچه آقایش پیش از عاجز شدن او گرفته برایش حلال است، چه آن از کسب خود برده باشد یا از صدقه‌ای که به او داده‌اند.

اما اگر او را برای آزاد شدنش یاری دهند اما او از این مال در راه قرارداد آزادی‌اش استفاده نکند همهٔ کسانی که به او کمک کرده‌اند حق دارند که آن را از او پس بگیرند مگر آنکه حلالش کنند و آن مبلغ برای او باشد و اگر این کمک به عنوان صدقه بوده نه برای آزادی‌اش پس در صورت ناتوانی برده، آن برای آقایش است...

الجُزولی می‌گوید: هر آنکه به او مالی برای امری خاص مانند علم یا صلاح و یا فقر او داده شود و این امور در او نباشد واجب است که آن مال را نپذیرد و اگر پذیرفت واجب است که آن را پس دهد و خوردن آن مال برایش حرام است». (منح الجلیل: ۹/۴۷۵).

در این صورت اگر پدر شما منظورش از دادن این پول آن است که هدف خاصی را با آن انجام دهید، شما اجازه ندارید که آن مال را در کاری دیگر استفاده کنید حتی اگر شما را امین نکرده باشد.

و اگر این را به عنوان راهنمایی به شما گفته ولی اگر با آن کار دیگری بکنید ناراحت نمی‌شود، آنگاه ایرادی ندارد.

برای همین باید در مصرف این پول احتیاط کنید و آن را در کاری که می‌دانید اگر پدرتان بداند باعث ناراحتی‌اش می‌شود مصرف نکنید، یا در کاری که شک دارید آیا به آن راضی است یا خیر؟

و اگر شک داشتی لازم است که به همان غرضی که پدرت داشته پایبند باشی یا از او بپرسی و اجازه بگیری.

والله اعلم.